

Groenbeleid en ecologisch advies

Datum	30-9-2014
Behandeld door	Els Corporaal, ecologisch adviseur
Doorkiesnummer	(020) 2534 324
E-mail	e.corporaal@oost.amsterdam.nl
Onderwerp	Advies betreft woonboten en kampeereiland aan Diemerzeedijk

1. Inleiding

Voor het opstellen van het(concept) bestemmingsplan is onderzocht wat de effecten zijn van de bestaande woonboten aan de Diemerzeedijk en het nieuwe kampeereiland op de natuurwaarden, het groenbeleid en de natuurwetgeving.

De woonboten en de campinguitbreiding zijn gesitueerd in de Ecologische Verbindingszone Bovendiep (EVZ). De Diemerzeedijk maakt ook deel uit van de EVZ, en deze zones zijn een onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor het realiseren van het kampeereiland en voor aanwezige woonboten is ecologisch onderzoek uitgevoerd. De vraag is wat de effecten zijn van deze ontwikkelingen op de ecologische functie en op de aanwezige beschermde soorten. Dit resulteerde in het ecologisch rapport van Waardenburg over het kampeereiland en het onderzoek van Aveco de Bondt over de woonboten. Daaropvolgend is nog een derde onderzoek uitgevoerd door Laneco waarin beide onderzoeken nader worden beschouwd, onder andere ten opzichte van elkaar.

In deze memo is het ecologisch advies opgesteld waarin de Structuurvisie 2040, het gemeentebeleid, de aanbevelingen uit het rapport van Laneco en de resultaten van de verschillende onderzoeken zijn meegenomen ter advisering over de ontwikkelingen in het gebied.

2. Doel en visie ecologische verbinding

De ecologisch verbindingszone (EVZ) Bovendiep ligt langs de Diemerzeedijk tussen Zeeburgereiland en het Diemerpark. De EVZ is een onderdeel van de Provinciale Ecologisch Hoofdstructuur (PEHS), die het Gooi met Waterland verbindt. Behalve de doelsoorten ringslang, waterspitsmuis en meervleermuis, profiteren tal van andere soorten hiervan. In de Structuurvisie (van de PEHS) staat voorgeschreven dat het bestemmingsplan geen ingreep mogelijk maakt welke een significant negatief effect op de *wezenlijke kenmerken en waarden* van een EHS-gebied heeft. Indien er gedurende de planperiode zo'n project zich wel voordoet, dan geldt het 'nee, tenzij-regime'. Ontwikkelingen in de EVZ Bovendiep kunnen alleen plaatsvinden als deze geen negatief effect hebben op de verbindende functie en de doelsoorten van de EHS. De EHS gebieden rond Amsterdam zijn ook opgenomen in de Hoofdgroenstructuur (HGS), groentype corridor en eco-zone. Groen en groene recreatie staan hierbij voorop. In de Structuurvisie Amsterdam 2040 is tevens vastgesteld dat de corridors hun kwaliteit als ecologische verbindingszone niet mogen verliezen. In 2012 is de toelichting en uitwerking van de ecologische visie door de raad van de centrale stad vastgesteld. Ontwikkelingen die hier buiten vallen dienen aan de TAC (Technische Advies Commissie) te worden voorgelegd.

3. Effect van de ontwikkelingen in het gebied

Inrichting Ecologische Verbinding Bovendiep

De in 2013 aangelegde eilandjes en verontdieping zorgt ter zijner tijd voor de uitbreiding van het rietmoeras en daarmee de verbetering van de ecologische verbinding. Laneco geeft aan dat het momenteel niet voldoende is voor een functionele ecologische verbinding. Het klopt dat het rietmoeras nog niet zijn uiteindelijke omvang heeft bereikt. Daar is met de inrichtingsplannen rekening mee gehouden. De ontwikkeling van het gebied zal als vanzelf gaan door de ingrepen die zijn uitgevoerd. Grote delen van het natuurontwikkelingsgebied langs de Diemerzeedijk en de camping zijn met grondspecie aangevuld, zodanig dat er sprake is van een variabele bodemdiepte voor rietontwikkeling. Er is rekening gehouden met het verplaatsen van de woonboten door een voldoende uitsparing te houden tussen de eilandjes. Ook zorgen de eilandjes voor luwte van het omliggende water waardoor waterplanten en oeverplanten kunnen gedijen. De EVZ Bovendiep zal uiteindelijk 6,6 hectare in beslag nemen en aansluiten op de aangrenzende ecologische gebieden en zones. De aanbevelingen uit het rapport van Laneco zijn dus voor een groot deel al uitgevoerd. De verwachting is dat het gebied door natuurlijke successie uitgroeit tot een functioneel rietmoeras en een ecologische verbindingszone voor de beoogde (doel)soorten.

De aangelegde eilandjes en het rietmoeras worden de komende jaren gemonitord in opdracht van het stadsdeel, aan de hand van de resultaten wordt de functionaliteit van de ecologische zone geëvalueerd, indien nodig kunnen er aanpassingen worden doorgevoerd in het beheer of de inrichting.

Effect woonboten

We spreken van een bestaande situatie gezien de woonboten er al jaren liggen waardoor er geen PEHS toets hoeft te worden toegepast. Behalve de aanwezigheid van de woonboten is een groot areaal van de dijk en het omliggende water door de jaren heen in beslag genomen door allerlei uitbreidingen, zoals de tuinen, bouwsels, hekken, obstakels, bootjes, stijgers, vlonders etc. Uit onderzoek blijkt dat de woonboten en de bijbehorende voorzieningen een belemmering vormen op de functionaliteit van de ecologische verbinding langs de Diemerzeedijk. Het negatieve effect van de aanwezigheid van de woonboten op de ecologische functie is te verzachten door de uitbreidingen op te ruimen en de oever en het dijktaalud opnieuw in te richten, maar het effect is niet in zijn geheel op te heffen omdat bewoning een verstoring heeft op de doelsoorten en in principe niet past binnen de bestemming EVZ en de HGS. De ecologische verbinding is breder en is nog in ontwikkeling door de recent aangelegde eilandjes langs de noordzijde van de woonboten en langs de camping. In onderstaand advies (4) zijn twee scenario's meegenomen waarbij de aanbevelingen van Aveco de Bondt in acht worden genomen.

Effect kampeereiland

Met de inrichtingsplannen van de EVZ is rekening gehouden met een eventuele uitbreiding van de camping. De uitbreiding van de camping door middel van het maken van een eiland past op zich niet binnen de EHS, en zal daarom moeten worden getoetst op het 'nee, tenzij-regime'. De provincie heeft al akkoord gegeven aan de hand van de onderbouwing (concept) over de inrichting van het kampeereiland. Het uitgangspunt is om het kampeereiland te realiseren waarbij rekening wordt gehouden met de doelsoorten van de EVZ. Bijvoorbeeld zal met een goed ontwikkelde rietoever een bufferzone worden gecreëerd tegen menselijke activiteiten en huisdieren. Door de luwtewerking van het eiland zal het rietmoeras meer kans hebben om uit te breiden. De veronderstelling van Laneco dat de waterspitsmuis een maximale dispersie afstand van 15 meter heeft blijkt niet te kloppen. De waterspitsmuis kan veel grotere afstanden afleggen (30 tot 160m) en heeft zelfs een dispersie afstand van 1 tot 3 km. (Bron zoogdiervereniging en handboek Robuuste Verbindingen, Alterra). De waterspitsmuis is wel zeer gevoelig voor verstoring en hier dient met de inrichting van het eiland rekening te worden gehouden door een ruime bufferzone te creëren van minimaal 8 meter. De ringslang is wat minder verstoring gevoelig maar heeft ook een goede natuurvriendelijke oever nodig. Gezien het kamperen vooral in de kwetsbare voortplantingsperiode van de meeste soorten plaatsvindt, is deze inrichtingsvoorwaarde voor vogels en andere soorten ook van belang.

4. Advies

Kampeereiland

- Indien aan de principiële toets van de PEHS wordt voldaan kan het kampeereiland worden gerealiseerd.
- Alleen als er voldoende compenserende maatregelen worden gerealiseerd zal de ontwikkeling mogelijk zijn.
- In overleg met de toetsende partijen kan een plan worden opgesteld met onderstaande inzet:
 - Rond het kampeereiland dient een natuurvriendelijke oever te worden gecreëerd van minimaal 8 meter. Dit dient als bufferzone en verbindingszone van de doelsoorten. Deze mag niet worden betreden door mensen en huisdieren.
 - De helft ervan is een droge zone met kruiden/zegges/hoge grassen, en de andere helft een natte zone met voornamelijk waterriet. Talud heeft bij voorkeur een gradiënt van 1 op 8 zodat deze langzaam overgaat in het water en een plasdraszone met waterriet en oeverplanten mogelijk maakt waar de waterspitsmuis kan jagen.
 - Geen bomen aanplanten of laten ontwikkelen in en langs de oeverzone.
 - Daarnaast is het van belang om met de inrichting en het beheerplan de ecologische randvoorwaarden aan te houden (oa geen verlichting of jaarronde bezetting, geen voertuigen en geen recreatie in de oeverzone, behoud ecologische oever). Deze voorwaarden worden geborgd in bestemmingsplan en een overeenkomst.
 - De 8 meter oeverzone dient ontoegankelijk te zijn voor mensen en huisdieren.
 - Inrichtingsplan, uitvoering en beheerplan realiseren in samenspraak met een ecooloog

Woonboten en dijkinrichting

Vanuit ecologisch oogpunt heeft de voorkeur om de woonboten met toebehoren niet in de ecologische zone toe te staan. Echter gezien de woonboten er al een lange periode liggen spreken we van een bestaande situatie en zal deze niet aan de principe toets van de PEHS onderhevig zijn. Om de ecologische verbinding te verbeteren zijn twee scenario's mogelijk waar een keuze uit kan worden gemaakt: Alles weghalen of alleen de woonboten laten liggen en de tuinen/oever herinrichten.

De streefdatum voor het completeren van de Amsterdamse ecologische structuur is 2020. Het ligt voor de hand om de herinrichting van de dijk en de oever binnen deze tijd uit te voeren.

- 1) Maatregelen wanneer wordt gekozen voor het niet toestaan van de woonboten:
 - Tuinen opheffen en de dijk herinrichten met in acht name van de doelsoorten.
 - Alle objecten, bouwsels, boten, drijvende objecten, hekken en uitbreidingen verwijderen en opruimen.
 - Een doorlopende oever langs de Diemerzeedijk creëren, waar geen barrièrevorming of verstoring plaatsvindt. De helft ervan is een droge zone met kruiden/zegges/hoge grassen, en de andere helft een natte zone met voornamelijk waterriet.
 - Inrichtingsplan en uitvoering realiseren in samenspraak met een ecooloog.
 - Beheerplan ontwikkelen en aanhaken op het beheerplan EVZ Bovendiep.
- 2) Wanneer de woonboten toch in het bestemmingsplan worden opgenomen dan dienen volgende inrichtingsmaatregelen te worden opgenomen om de ecologische verbinding te versterken. Zoals ook in het rapport van Laneco wordt aangegeven zijn onderstaande voorwaarden noodzakelijk.
 - Tuinen opheffen en de dijk herinrichten met in acht name van de doelsoorten.
 - Alle objecten, bouwsels, boten, drijvende objecten, hekken en uitbreidingen verwijderen en opruimen.
 - Een doorlopende oever langs de Diemerzeedijk creëren, waar geen barrièrevorming of verstoring plaatsvindt. De helft ervan is een droge zone met kruiden/zegges/hoge grassen, en de andere helft een natte zone met voornamelijk waterriet.
 - Dit betekent dat de steigers/loopplanken over deze oeverzone heen moet lopen, zodat deze niet wordt verstoord en het riet tot wasdom kan komen.

- Geen buitenverlichting bij de woonboten, of speciale verlichting aanbrengen die geen verstoring kan veroorzaken.
- Inrichtingsplan en uitvoering realiseren in samenspraak met een ecooloog.
- Afspraken maken met de bewoners over inrichting, beheer en onderhoud van het gebied.
- Beheerplan ontwikkelen en aanhaken op het beheerplan EVZ Bovendiep.
- Handhaven van de nieuwe situatie.

De ontwikkelingen in het gebied zoals het kampeereiland, de bijkomende campingactiviteiten en het wel of niet toestaan van de woonboten en de herinrichting van de oever zal een effect hebben op de EVZ, dit zal pas na een langere periode duidelijk worden. Het is daarbij mogelijk dat er aanpassingen nodig zijn in de toekomst.

5. Flora-, en faunawet

Met de herinrichtingsmaatregelen en werkzaamheden dient rekening te worden gehouden Flora-, en faunawet. Wanneer volgens de gedragscode Amsterdam wordt gewerkt hoeft in het geval van beschermde soorten die vallen onder tabel 1 en 2 geen ontheffing te worden aangevraagd voor werkzaamheden. In het geval van zwaar beschermde soorten die vallen onder tabel 3, is mogelijk een ontheffing nodig, dat ligt aan de aard van de werkzaamheden. De bittervoorn is een tabel 3 soort en komt in het gebied voor, onderstaand is een toelichting welke maatregelen hierbij van toepassing zijn.

Artikel 11 met betrekking tot de bittervoorn:

Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren.

De voortplantingsplaats van de bittervoorn is de plaats die de bittervoorn gebruikt om de eieren af te zetten. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder de voortplantingsplaats ook de functionele leefomgeving van die plek, voor zover het voortplantingssucces van bittervoorns daarvan afhankelijk is, worden begrepen.

Vaste rust- of verblijfplaatsen van de bittervoorn zijn die plekken waar de bittervoorn de voor hem ongunstige perioden vanwege bijvoorbeeld koude overbrugt. Ook bij deze plekken moet de functionele leefomgeving van die plekken worden begrepen. Voor de bittervoorn geldt de watergang waarin de bittervoorn is aangetroffen als functionele leefomgeving.

Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer het water waarin de bittervoorn is aangetroffen vernietigd of aangetast wordt of wanneer de kwaliteit van het water als leefgebied verslechtert, waardoor dit water niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

Gedragscode

Er kan vrijstelling gelden wanneer er aantoonbaar gewerkt wordt volgens de voorwaarden zoals vermeld in een door de minister van EL&I (voorheen LNV) goedgekeurde gedragscode (bijvoorbeeld Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen van de Unie van Waterschappen). Voor de bittervoorn is dat het geval voor de artikelen 9, 11 en 12 van de Flora- en faunawet, wanneer de activiteiten uitgevoerd worden vanwege bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik. Voor activiteiten die uitgevoerd worden vanwege ruimtelijke inrichting of ontwikkeling geldt nooit een vrijstelling en moet bij een overtreding van een verbodsartikel een ontheffing of een omgevingsvergunning worden aangevraagd.

Woonboten

De verwachting is dat het overgrote deel kan worden uitgevoerd middels de gedragscode van Amsterdam en een ecologisch werkprotocol, maar dat kan pas worden uitgesloten wanneer duidelijk is wat de plannen zijn rondom de woonboten. Voor bijvoorbeeld het kappen van bomen, het verwijderen van de gebouwtjes en het uitplaatsen van de boten dient een natuurscan te worden uitgevoerd om dit te beoordelen. De rivierdonderpad en de kleine modderkruiper zijn tabel 2 soorten, daar hoeft geen ontheffing voor worden aangevraagd wanneer volgens de gedragscode Amsterdam wordt gewerkt.

De bittervoorn (tabel 3) komt voor in het plangebied. Baggerwerkzaamheden valt onder onderhoud, daar hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd wanneer volgens de gedragscode wordt gewerkt en een goed ecologisch werkplan wordt opgesteld door een

ter zake deskundige.

Kampeereiland

Voor het realiseren van het kampeereiland is dit anders, het betreft een ruimtelijke ontwikkeling en er verdwijnt leefgebied. Daarom dient een ontheffing te worden aangevraagd voor de bittervoorn (artikel 11 van de Flora- en faunawet). Daarnaast dient een ecologisch werkprotocol te worden ontwikkeld voor de uitvoering van de werkzaamheden door een ter zake deskundige.

1. Bijlage

Structuurvisie Noord-Holland 2040: EHS Gooi – Waterland

In de Structuurvisie staat voorgeschreven dat het bestemmingsplan geen ingreep mogelijk maakt welke een significant negatief effect op de *wezenlijke kenmerken en waarden* van een EHS-gebied heeft. Indien er gedurende de planperiode zo'n project zich wel voordoet, dan geldt het 'nee, tenzij-regime'. Een project kan dan alleen doorgaan als er geen reële alternatieven zijn en als sprake is van een groot openbaar belang. Als een ingreep wordt toegestaan moet de initiatiefnemer de (potentiële) natuurwaarden die verloren gaan, op eigen kosten compenseren.

Structuurvisie Amsterdam 2040

De gronden in het gebied worden volgens de Structuurvisie Amsterdam 2040 aangemerkt als hoofdgroenstructuur met nadere specificatie 'corridor'. Het gewenste gebruik van de gronden is gericht op het verplaatsen (wandeland of per fiets) via een bij voorkeur natuurlijk ingerichte groene parkzone. Verkeer, met name langzaam verkeer, wordt op de wandel- en fietspaden gebundeld, welke een goed zicht op de ecologische verbindingzone biedt.

Status ecologische visie en beleid in de structuurvisie

Als ruimtelijke plannen aan B & W ter toetsing worden voorgelegd dan is de toelichting op de ecologische visie welke in 2012 is vastgesteld door de raad, één van de stukken die wordt gebruikt als toetsingsinstrument bij ruimtelijke plannen en als richting bepalend beleidsdocument. Als ruimtelijke plannen in aanmerking komen voor centraal stedelijke toetsing, dan zullen die plannen met deze ecovisie beoordeeld worden. Daarbij is het uitgangspunt dat nieuwe plannen niet mogen leiden tot verzwakking van de ecologische structuur die in deze visie staat omschreven, bijvoorbeeld doordat extra barrières ontstaan. Het beleidsuitgangspunt van deze ecovisie is: "de ecologische hoofdstructuur wordt gerespecteerd, knelpunten worden aangepakt en voor wijzigingen is, vergelijkbaar met de hoofdgroenstructuur, een besluit van de gemeenteraad nodig."

Bij ruimtelijke projecten in een gebied waar zich een in deze visie benoemd knelpunt bevindt, is de beleidsintentie dat het oplossen van dat knelpunt wordt meegenomen in het budget van het projectplan.